

POLITICI EDUCAȚIONALE EUROPENE PRIVIND ACCESIBILITATEA, RELEVANȚA ȘI CALITATEA EDUCAȚIEI

Ștefania ISAC, conf.univ., dr.

IȘE, Republica Moldova

Rezumat. Aspirațiile de integrare a sistemului de învățământ din Republica Moldova în procesul continuu de transformare și îmbunătățire a calității sistemului educațional conform Standardelor și Liniilor Directoare pentru Asigurarea Calității în Spațiul European al Învățământului Superior [5] sunt posibile dacă vom forma/dezvolta resurse umane competitive/ cadre didactice bine pregătite profesional, familiarizate cu sistemul de competențe profesionale adecvate cerințelor societății în permanentă schimbare. Implementarea conceptului european de asigurare a calității în învățământ va motiva profesorul calificat pentru un nivel superior de educație, capabil să exercite un grad semnificativ de autonomie și judecată profesională, să contribuie exhaustiv la dezvoltarea politicii și practicii educaționale.

Abstract. Aspirations of the education system in Moldova in the ongoing process of transformation and improvement of quality of education Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education [5] are possible if we form / develop competitive human resources / staff well trained staff, familiar with the appropriate professional skills constantly changing demands of society. Implementation of the European concept of quality assurance in education will motivate qualified teachers to a higher level of education, able to exert a significant degree of autonomy and professional judgment, to contribute to the development of comprehensive education policy and practice.

Tranziția către o economie bazată pe cunoaștere (Consiliul European de la Lisabona din 2000) insistă asupra modernizării și îmbunătățirii continue a sistemelor de educație și formării profesionale („EFP”). Schimbările rapide din economie și societate reclamă un răspuns pregnant, astfel încât acestea să ajute la creșterea nivelului de ocupare a forței de muncă și a incluziunii sociale și la îmbunătățirea accesului tuturor la învățarea de-a lungul vieții, inclusiv al persoanelor dezavantajate [3].

Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din 18 iunie 2009 privind stabilirea unui cadru european de referință pentru asigurarea calității în educație și formare profesională pentru Republica Moldova a însemnat înaintarea față de *Politica de stat în domeniul educației* a obiectivului ce relevă următoarele *priorități*:

(1) Educația reprezintă prima prioritate națională și factorul primordial al dezvoltării durabile a societății, bazată pe cunoaștere.

(2) Prin politica sa în domeniul educației, statul asigură: a) dreptul fundamental indispensabil pentru exercitarea celorlalte drepturi ale omului; b) mecanismul principal al reproducerii și dezvoltării capitalului uman; c) realizarea idealului și a obiectivelor educaționale, formarea conștiinței și identității naționale, promovarea valorilor general-umane și a aspirațiilor societății de integrare europeană.

În conformitate cu același document de politici [4], vom repera pe *funcțiile de bază ale sistemului de educație* stipulate: a) formarea dinamică, păstrarea, producerea și transmiterea valorilor științei, culturii și experienței sociale; b) satisfacerea și corelarea cerințelor educaționale ale individului și ale societății; c) formarea potențialului uman și asigurarea calității vieții și bunăstării poporului; d) dezvoltarea culturii naționale, promovarea

dialogului intercultural, a spiritului de toleranță; e) formarea competențelor și atitudinilor necesare pentru socializare și realizare profesională.

Dat fiind tendința tot mai vădită către o economie bazată pe cunoaștere (Consiliul European de la Lisabona din 2000), și ca urmare, stabilirea unui cadru european de referință pentru asigurarea calității în educație și formare profesională pentru Republica Moldova, considerăm oportună orientarea cadrelor didactice în procesul de promovare a carierei profesionale, activitate în care ei s-ar regăsi plenar, în unul din cele trei niveluri obligatorii de analiză a sistemului educațional (niveluri consecutive: concepte, procese și practici), care trebuie respectate în elaborarea de politici educaționale, pornind de la *principiile educației* prevăzute de acest înalt Forum [3].

Confirmare că nu vom da greș este și adoptarea unei declarații istorice de către Forumul Mondial pentru Educație, *cel mai recent eveniment global dedicat educației*, care a avut loc la Incheon, Republica Coreea, 19-21 mai, care stabilește o agendă pentru educație 2016-2030 aprobată de guvernele lumii, organizații internaționale și societatea civilă. Convenția a fost axată pe angajamentul de furnizare a unei educații de calitate și de îmbunătățire a rezultatelor învățării, inclusiv, de asigurare că profesorii și educatorii sunt sprijiniți, bine-instruiți, calificați profesional și motivați [2].

De reținut, că în formarea cadrelor didactice, aproape exhaustiv, țările din Uniunea Europeană aplică modelul simultan de pregătire, ceea ce ar însemna, că în cadrul acestui model, programul integrează pe durata studiilor *pregătirea academică, profesională și practica pedagogică*.

Accesibilitatea, relevanța și calitatea educației pentru actorii educaționali ai secolului XXI trebuie privită ca un construct din mai multe cicluri și niveluri, cu implicarea nemijlocită a diferitor mecanisme și factori de decizie/actori. Determinarea celor trei niveluri consecutive: concepte, procese și practici, trebuie să se regăsească la toate etapele de analiză a politicilor educaționale: formularea, evaluarea, adoptarea, implementarea, evaluarea impactului, ajustarea și, evident, un nou ciclu de politici educaționale aplicabile [4].

Relevanța și rezultatele acestui proces vor depinde tot mai mult de implicarea în evaluarea și implementarea politicilor educaționale a cadrelor didactice și de conducere, adică responsabilii primordialii de calitatea educației, ghidată în temeiul acestor politici educaționale. Sunt recunoscute contribuțiile acestora, îndeosebi la etapa de formulare, reperând pe practicile educaționale, cu axarea pe politicile educaționale posibile de adaptat, implicând în același timp grupurile de interes pentru aceste politici. Un moment nu mai puțin important trebuie să revină deciziilor care vor fi generate de situația social-economică și, bineînțeles, de posibilitățile economice și financiare ale statului.

Ceea ce ține de nivelul următor, aceste practici e bine să fie analizate și dezbătute cu toți actorii interesați, să se aplice instrumente de cercetare, colectare și studiere a opiniilor, precum și judecăți de valoare. Toate acestea vor conduce la formularea conceptuală a

politicilor educaționale, ce se rezumă la identificarea unui șir de opțiuni politice posibile, luând în considerare toți parametrii sistemului educațional, care, ulterior, vor putea fi simulate.

Etapă ulterioară în *elaborarea politicilor educaționale* constă în evaluarea opțiunii politice care ar putea avea cele mai reale șanse de implementare. În acest sens, un rol aparte îi revine studiilor de fezabilitate cu privire la finanțare, avantaje și dezavantaje pe componentele ce țin de organizarea învățământului, intrările și ieșirile, resursele necesare, conținuturile de instruire, evaluare și certificare, impactul administrativ, fiscal, social și economic, etapă în care ușor se vor putea regăsi managerii instituțiilor de învățământ. În funcție de rezultatele analizei, decizia poate fi adoptarea opțiunii politicii educaționale sau respingerea acesteia, pentru ca ulterior să se purceadă la selectarea unei alte opțiuni politice din lista elaborată anterior.

Dacă a fost luată decizia de adoptare a opțiunii politicii, următoarea etapă constă în implementarea acesteia. În acest caz e necesară *evaluarea impactului opțiunii* politice la nivel de planificare și implementare. În cazul unui rezultat nesatisfăcător, se vor face ajustări pentru ameliorarea planificării și implementării. Atunci când problema se rezumă la opțiunea politică, se va reveni la analiza acesteia pe toate dimensiunile, ceea ce va conduce la un nou *ciclu de politici educaționale* pentru un sector sau altul.

De menționat, că această schemă de analiză a *cadrlui conceptual al politicilor* este foarte utilă pentru diferite niveluri de reforme, atât sectoriale (curriculum, formare inițială, formare continuă a cadrelor didactice, recrutare, menținere și promovare profesională a cadrelor didactice, parteneriat educațional, mecanisme de finanțare etc.), cât și pe niveluri de instruire (preșcolar, primar, gimnazial, liceal etc.). Orice eroare sau neclaritate privind decizia luată la toate intersecțiile posibile dintre etape și niveluri va conduce, cu o mare siguranță, la eficiențe minime, costuri exagerate, necesitatea revenirii la poziția anterioară sau abandonarea opțiunii – fenomene cunoscute în practica reformelor educaționale din Republica Moldova.

În același context, în practica reformelor educaționale, se înscrie și procesul continuu de transformare și îmbunătățire a *calității sistemului educațional* conforme *Standardelor și Liniilor Directoare pentru Asigurarea Calității în Spațiul European al Învățământului Superior* care se impun conceperii *formării continue*, în accepția sa (post)modernă, „ca un proces de lungă durată și de învățare permanentă”, fiind definită ca „un ansamblu de activități și de practici care cer implicarea educatorilor pentru amplificarea cunoștințelor proprii, perfecționarea deprinderilor, analiza și dezvoltarea atitudinilor profesionale” [5].

Dat fiind accesarea la parcursul european de dezvoltare a personalității, într-o societate cu noi cerințe pe piața muncii, pentru a succede către o *educație de calitate*, acest proces trebuie să deruleze prin parcurgerea multiplelor forme de evaluare /certificare a diferitelor niveluri de competență profesională a personalului didactic din învățământ.

Din această perspectivă, sperăm ca informațiile expuse în acest studiu, să motiveze

cadrele didactice și manageriale, pentru parcurgerea traseului de profesionalizare și promovare în cariera didactică, pertinent dimensiunii europene a educației, formării și dezvoltării profesionale.

Relevanța documentelor de politici în domeniul educației constă în preluarea sistemului de competențe și adaptarea lor la specificul profesiei didactice și, la cerințele învățământului general, categoriile și nivelurile de competență cu care operează Cadrul European al Calificărilor (CEC), Cadrul Național al Calificărilor din Învățământul Superior (CNCIS) și Cadrul European al Competențelor, Standardele de competență profesională a cadrelor didactice din învățământul general aprobate prin ordinul MECC nr. 623 din 28.06.2016.[1,2,3;14]; vezi și art. 53, alin. 3 - 6 din Codul Educației.

Succederea perspectivelor și tendințelor europene în domeniul sistemelor de educare/formare continuă a cadrelor didactice din Republica Moldova – garant al educației de calitate - stipulează: (1). Formarea continuă a cadrelor didactice este componenta fundamentală a procesului de redefinire culturală a Europei contemporane. (2). Dezvoltarea carierei didactice se desfășoară/are loc/se produce realmente prin intermediul proceselor evolutive de: formare continuă / perfecționare / dezvoltare profesională. (3). Formarea inițială și continuă este calea de parcurgere a profesionalizării carierei didactice; modelul profesionalizării carierei didactice desemnează distanța/calea de la aptitudine la competență pedagogică. (4) Asigurarea calității crește transparența și stă la baza încrederii în relevanța și calitatea învățării, competențelor și calificărilor, care la rândul lor reprezintă baza încrederii pentru calitatea instituțiilor și a celor care oferă educația și formarea profesională.

În loc de concluzii

1. Transformările social-economice care au loc în Republica Moldova în ultimele decenii impun schimbări radicale în sistemul educațional: modificarea paradigmei educaționale, a structurii, funcțiilor și orientărilor valorice ale școlii, căreia i se cere să răspundă adecvat la provocările sociale și economice din toate domeniile.

2. Actualii profesori lucrează într-un mediu social, economic și științific în care schimbările și dezbaterile despre natura și consecințele acestor schimbări sunt continue. De la ei se cere înzestrarea celor formați cu instrumente analitice și critice necesare pentru a putea înțelege lumea și a-i putea ajuta să-și dezvolte întregul spectru de capacități, inclusiv capacitatea de a fi atât deschis către idei noi, cât și disponibil să le conteste.

3. Contribuția cadrelor didactice în sporirea calității educației este indiscutabilă. Este demonstrat că țările care sunt în topul sistemelor performante educaționale au realizat politici eficiente anume în domeniul recrutării și motivării cadrelor didactice. Cadrul didactic este cel care asigură un învățământ centrat pe elev și pe competențe, relevanța educației etc. Actualmente, avem un exod de cadre didactice, *inputurile* sunt foarte slabe, pe alocuri, nemotivate [1].

4. Trebuie să recunoaștem și faptul, că respectarea documentelor de politici educaționale vine deseori în contradictoriu cu realitatea. Rezultatele analizei regulamentelor

și instrucțiunilor în vigoare din sistemul educațional relevă că majoritatea sunt orientate mai mult pe proces și mai puțin pe eficacitatea învățării. Rapoartele activităților instituțiilor de învățământ și a sistemului educațional în ansamblu nu conțin indicatori expliți, care ar reda progresul obținut de copii ca rezultat al învățării; lipsesc mecanismele de corectare a procesului instructiv-educativ în funcție de performanțele stabilite de evaluări.

Recomandări:

1) Menținerea și sublinierea opțiunii pentru “asigurarea resurselor umane necesare bunei funcționări a sistemului de învățământ general și stimularea performanței acestora” - în conformitate cu obiectivele prioritare propuse de Declarația *Educația 2030*.

2) Studiarea aprofundată a profilului carierelor cadrelor didactice conceptualizată drept esențială în înțelegerea, implementarea și dezvoltarea unui cadru național al competențelor necesare cadrelor didactice pentru asigurarea profesionalizării carierei [2].

3) beneficierea de către profesori de un sistem de formare performant, pentru a putea îndeplini rolul de lideri și modele într-o societate aflată în tranziție radicală.

4) Implicațiile metodologice, oportune dimensiunii europene a educației, formării și dezvoltării profesionale, trebuie să constituie suportul sigur pentru cadrele didactice și manageriale în parcurgerea traseului de profesionalizare și promovare în cariera didactică.

5) Intensificarea procesului de extindere a practicilor de pregătire a cadrelor didactice tinere pentru predarea mai multor discipline din aceleași arii curriculare [1].

Bibliografie și webografie

1. Paiu M. Analiza politicilor educaționale din învățământul general. Studiu de politici publice. Inst. de Politici.
2. Declarația de la Incheon “Education 2030: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all” (“Declarația Educația 2030: Către o educație de calitate incluzivă și echitabilă și învățare pe tot parcursul vieții pentru toți”), accesat la: <https://en.unesco.org/world-education-forum-2015/incheon-declaration>
3. Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din 18 iunie 2009 privind stabilirea unui cadru european de referință pentru asigurarea calității în educație și formare profesională (Text cu relevanță pentru SEE). Accesat: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708\(01\)&from=RO](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708(01)&from=RO)
4. MECC. Politica de stat în domeniul educației. Accesat la: <https://mecc.gov.md/ro/content/prezentare>
5. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). (2015). Brussels, Belgium. Accesat: http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf